# *O MIE NOUĂ SUTE OPTZECI ȘI PATRU* PREZENTUL ETERN AL TERORII ABSOLUTE

**Adela DINU**

**Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu, Facultatea de Litere și Arte**
**Lucian Blaga University of Sibiu, Faculty of Letters and Arts**
Personal e-mail: adeladinu83@gmail.com

*1984*. THE ETERNAL PRESENT OF ABSOLUTE TERROR

This article will concentrate on the consubstantiality between utopia and dystopia in the tormented twentieth century. From the naive utopia to the austere dystopia, the genre suffered considerable mutations and this shows, once again, that literature is not a remote island secluded from social and political influence. Utopia and dystopia are actually co-extensive. The specific difference is of degree and atmosphere. Utopia is the human aspiration to perfection and to orderly, aseptic and congruent worlds. And even if it presents all this from a different angle, dystopia also represents the aspiration to a pan-deterministic world, saturated of meaning. But, when compared to any utopia, dystopia is the imaginary world seen through the eyes of the heretic, of the one whose awakened consciousness perceives the fact that all the props of the state are not convincing anymore because they are not infallible anymore.

Keywords: George Orwell, dystopia, hereticism, the sacred.

"Istoria s-a blocat. Nu mai există altceva decât un prezent fără început și fără sfârșit, în care Partidul are întotdeauna dreptate."

Chiar dacă este precedat de vizionarul *Noi* al lui Evgheni Zamiatin, romanul distopic al scriitorului britanic George Orwell este considerat paradigmatic și trasează coordonatele unui întreg gen literar. Apărută într-o epocă incertă, marcată încă de spectrul celor două războaie mondiale, distopia *O mie nouă sute optzeci și patru* figurează o lume sordidă, în care umanitatea este definită exclusiv prin categorii negative: furie, cruzime, violență, frică, teroare.

George Orwell este părintele utopiei negative și profetul declinului lumii occidentale. *O mie nouă sute optzeci și patru* pune în scenă o lume de coșmar, condusă de o ideologie perversă și infailibilă. Liantul social este frica tentaculară, întreținută de pericole și conspirații demascate cu vigilență de statul conducător. Termenii inventați de Orwell pentru circumscrierea ororilor au pătruns în vocabularul discursului antitotalitar: nouvorba, dublugânditul, crimăgânditul, Fratele cel Mare, Poliția Gândirii etc.

Oceania lui Orwell este un pandemoniu al răului, dacă prin rău înțelegem un „exercițiu de putere politică- o impunere a propriei voințe asupra celorlalți printr-o coerciție fățișă sau mascată-pentru a evita dezvoltarea spirituală." Puterea răului se concentrează în vârful ierarhiei Partidului. Aici tronează nu Fratele cel mare cum ar fi de așteptat, ci câțiva membri ai Partidului Interior. Ei sunt știutorii, marii inchizitori ai lumii distopice, conducătorii din umbră, manipulatorii maselor și reprezentanții puterii autodeterminate. Singurul scop al puterii este autoperpetuarea. Așa cum

subliniază carismaticul O'Brien în discursul său pivotal pentru înțelegerea resorturilor intime ale acestei lumi distopice, puterea este apanajul și rațiunea de a fi a Partidului, a celor aflați în vârful piramidei sociale și politice.

Osatura ideologică a romanului este un mixtum compositum de nazism și stalinism. În spatele figurii impunătoare a Fratelui cel Mare se întrezărește modelul său istoric: Stalin. Distopiile sunt, de regulă, societăți hiperorganizate care împrumută trăsături ale celor mai eficiente totalitarisme experimentate de umanitate: este resuscitat antisemitismul naziștilor, ura față de străinul dușman și transformarea acestuia în țap ispășitor, ierarhia socială foarte rigidă, cu evitarea amestecului imund al castelor (funcționarii și prolii), idealul castității promovat printre tinerii ale căror energii vitaliste și destabilizatoare sunt astfel redirecționate către partid și război etc. Tendințele sistemelor totalitare sunt îngroșate și potențate în distopie. Falsificarea trecutului și punerea sa în acord cu prezentul este dublată, la Orwell, de abolirea timpului istoric, obiectiv. Cetățenii Oceaniei nu dispun de instrumente convenționale de măsurare a timpului (calendar sau ceas), fapt care sporește incertitudinea personală și dependența de sistem.

Lumea distopică își exhibă mecanismele de funcționare în fața ereticului, a trezitului, a apostatului. Winston Smith ține un jurnal, iar consemnarea invită la meditație. De aici până la crimăgândire nu este decât un pas. Morala acestei cărți: într-un sistem totalitar aproape perfect, frica este mai puternică decât iubirea, iar partidul nu greșește niciodată.

## Însemnările zilnice ale funcționarului Winston Smith

În societățile totalitare extraliterare, deținerea unui jurnal intim poate constitui o crimă, așa cum o demonstrează cazul inginerului Gheorghe Ursu, arestat, torturat și ucis pentru imprudența de a critica, în paginile însemnărilor sale private, regimul ceaușist din România anilor '80. În distopiile literare, statutul jurnalului variază. Spre exemplu, în distopia *Noi*, matematicianul este autorizat să scrie într-un jurnal extim, destinat posterității. Jurnalul este, în acest caz, un instrument de propagandă, o oglindă a ideologiei. Jurnalul extim se convertește într-unul intim și declanșează procesul de individuație care va duce la trezirea conștiinței ereticului.

În distopia orwelliană, însemnările de orice fel sunt interzise tocmai pentru a preîntâmpina apariția morbului îndoielii. Personajul Winston Smith are deja gânduri ostile la adresa autorității atunci când începe să țină un jurnal intim.

> „Ceea ce are de gând să facă este să țină, de azi înainte, un jurnal. Așa ceva nu este ilegal- nimic nu este ilegal, din moment ce nu mai există legi, dar, dacă este descoperit, se poate aștepta, pe bună dreptate, să fie pedepsit cu moartea. Sau cu cel puțin douăzeci și cinci de ani într-un lagăr de muncă silnică."

În mod normal, această activitate ar fi fost imposibilă din cauza supravegherii permanente prin tele-ecranul nelipsit în locuințele membrilor de partid. Winston Smith profită de o greșeală a sistemului: locuința sa dispune de o nișă în care acesta se poate retrage. Existența unui spațiu privat este premisa necesară pentru nașterea revoltei, însă revolta este ultima zvâcnire a individualității unui muribund. În lumea închisă a totalitarismului distopic, sfidarea autorității este unica formă de eroism accesibilă individului.

## Redistribuirea sacrului

Distopiile nu sunt nicidecum lumi desacralizate, ci lumi în care sacrul a fost redistribuit. Religia era considerată, în mod tradițional, domeniul administrării sacrului . În distopiile austerității, administrarea sacrului îi revine statului. Legile precise ale lumii laice sunt înlocuite de ritualuri, interdicții, superstiții și tabuuri. Morala individului se convertește într-un strict program etic aplicabil întregii comunități. Sacrul se concentrează în centrul urban al societății distopice, respectiv în vârful ierarhiei sociale/politice. Nucleul e pur, periferia e impură. Membrul de partid&funcționarul statului își poartă cu mândrie ponosita salopetă albastră care îl distinge de masele imunde. Hrana sa este frugală, îi asigură subzistența. Ginul îi face viața mai suportabilă. Abstinența sexuală îl purifică. Regimul auster și idealul castității sunt reverențele făcute de individ sacrului instituționalizat. Ele sunt sacrificiile necesare supraviețuirii colective.

Reglementările sacre legate de hrană, băutură, sexualitate, vestimentație se dispersează în periferia locuită de proli-masele disprețuite. Disprețul față de mase nu este o invenție a lumilor distopice. Luther, Nietzsche și Hitler sunt trei dintre figurile istorice care au înfierat masele și au postulat necesitatea manipulării lor.

## Războiul ca sărbătoare a sacrului

Sacrul imaginarului distopic se concentrează în Minutele și Săptămâna anuală de Ură, în figura emblematică a Fratelui cel Mare și în perpetua celebrare a morții și a reînnoirii sociale: războiul. Piramida albă a Ministerului Adevărului anunță cele trei lozinci ale Partidului: RĂZBOIUL ESTE PACE. LIBERTATEA

ESTE SCLAVIE. IGNORANȚA ESTE PUTERE. Distopia inaugurează războiul perpetuu, războiul regenerator, menit să consume resursele civilizației, care altfel ar fi dus la desfrânare, lux, excese de tot soiul. O'Brien desconspiră strategia Partidului: războiul este o convenție între cele trei state totalitare ale lumii. Relațiile între aliați și inamici sunt în permanentă revizuire. La nivel mondial, echilibrul de forțe rămâne constant. Orice modificare a acestui echilibru ar duce la autodistrugerea omenirii. Prin urmare, războiul este pace, e un dans ritualic al superputerilor.

Pe plan intern, războiul justifică toate măsurile represive la adresa individului, tot programul de austeritate. Ideea de război cimentează legătura individului cu Partidul. În vreme de război, individul solitar nu valorează nimic. Rolul său este vital doar în interiorul unei mulțimi. Războiul îi cere implicare și sacrificiu. Răsplata este sentimentul adeziunii, satisfacerea nevoii de apartenență, implicarea într-un proiect de nemurire:

> „Războiul nu mai intervine în lume ca un accident, ci ca norma însăși a universului. El devine un angrenaj esențial al cosmosului și ca atare dobândește o valoare hotărât religioasă. I se celebrează binefacerile. Nu mai e barbarie, ci izvor al civilizației și floarea-i cea mai mândră. Totul se creează prin război; iar pacea duce totul la pieire, prin împotmolire și uzură. De aceea sunt necesare războaiele, ca să regenereze societățile și să le salveze de la moarte."

Noua religie a lumii distopice este, prin urmare, războiul, înțeles ca forță mistică generoasă și distructivă, element de coeziune socială și rațiune a unei existențe austere. Războiul resoarbe energiile incontrolabile ale progresului și contribuie la încremenirea prezentului. Cetățenii nevrotici ai Oceaniei se închină în fața acestui zeu mistic care le justifică mărunta existență și le satisface nevoia de sacru.

### Săptămâna de Ură

Schizofrenicul cetățean al acestei utopii negre duce o viață austeră, este supravegheat în permanență, e desolidarizat de colectivitate-un anonim în mijlocul mulțimii, e obișnuit să-și privească cunoscuții/vecinii/soții/copiii ca pe niște spioni&dușmani. Cele Două Minute zilnice de Ură au rolul de eliberare a presiunii, de slăbire a ventilului, de eliminare a energiilor distructive, care altfel ar putea fi canalizate împotriva ordinii sociale. Ura față de dușmanii inventați sau reali ai sistemului este întreținută prin condiționare, la fel ca la Huxley. Minutele zilnice de Ură debutează cu un zgomot sinistru la limita suportabilității, menit să asocieze disconfortul fizic cu figura abhorată a dușmanului, cel în care se concentrează atributele alteritatății radicale. Durata este suspendată, omul devine un exponent al mulțimii dezlănțuite, stările lor de spirit de sincronizează: în primele treizeci de secunde se trezește furia, în al doilea minut ura se conjugă cu nebunia:

> „Un extaz hidos al fricii și al dorinței de răzbunare, pofta de a ucide, de a tortura, de a zdrobi capete cu barosul s-a scurs, ca de obicei, prin întregul grup de spectatori ai Urii, ca un curent electric, transformându-l pe fiecare, chiar împotriva voinței sale, într-un dement care se schimonosea și zbiera."

Săptămâna de Ură este o sărbătoare anuală care joacă un rol similar celor Două Minute Zilnice de Ură. Etapa de pregătire echivalează cu un proiect de nemurire în care se investesc resursele creative și materiale ale tuturor cetățenilor. Sărbătoarea prilejuiește o purificare a spațiului social și o descătușare totală a energiilor, în urma căreia rutina poate fi restabilită fără risc:

> „Într-a șasea zi a Săptămânii de Ură, după toate demonstrațiile, discursurile, zbierătele, cântecele, lozincile, afișele, filmele, figurile de ceară, după tam-tam-ul tobelor și ta-ta-ta-urile trompetelor, după tropăielile picioarelor în marș, zuruitul șenilelor de tancuri, huruitul avioanelor în formație strânsă, bubuitul tunurilor- după șase zile pline de asemenea lucruri, când orgasmul general vibra la intensitate maximă și când ura tuturor față de Eurasia se încinsese până la o asemenea stare delirantă, încât, dacă mulțimea ar fi pus mâna pe cele două mii de criminali de război eurasieni care urmau să fie spânzurați în public în ultima zi a manifestărilor, i-ar fi sfâșiat, mai mult ca sigur, în bucăți- exact în momentul acela s-a făcut cunoscut că, de fapt, Oceania nu se afla în război cu Eurasia. Oceania se afla în război cu Estasia. Eurasia era aliată."

> „La fiecare câteva vorbe, furia mulțimii dădea pe dinafară și vocea vorbitorului se înneca într-un urlet sălbatic, animalic, care izbucnea necontrolat din mii de piepturi. Zbierătele cele mai puțin omenești le scoteau elevii."

Pot fi identificate, prin urmare, două faze distincte ale temporalității lumii distopice: o fază atonă și una paroxistică (orgasmul general), rutina și sacrul. În faza atonă primează munca, datoria față de statul paternal, conduita ireproșabilă etc. În faza paroxistică sunt permise excesele și dezlănțuirile de energie, dar numai atunci când sunt canalizate împotriva dușmanilor autorizați: nemuritorul Goldstein-trădătorul absolut, prizonierii de război din cele două țări care-și disputâ, alternativ, statutul de rival al Oceaniei, dușmanul din interior: trădătorul.

## Construirea dușmanului

În eseul său cu titlul *Cum ne construim dușmanul,* Umberto Eco constată nevoia ancestrală a societăților umane de a avea dușmani. Figura abhorată a dușmanului are rol de ferment social, contribuie la solidarizarea indivizilor dintr-un anumit grup social în jurul unei cauze comune. Dușmanul este indispensabil construirii unei identități naționale:

> „A avea un dușman e important nu numai pentru a ne defini identitatea, ci și pentru a ne procura un obstacol în raport cu care să ne evaluăm sistemul de valori și să ne arătăm, înfruntându-l, propria valoare. De aceea, atunci când dușmanul nu există, el trebuie construit."

În distopia orwelliană, rolul dușmanului este și mai important decât în naționalismele istorice. Hiperlucida conducere din umbră a Oceaniei a înțeles rolul pivotal al dușmanului în societate. În atmosfera unui război perpetuu, efigia dușmanului concentrează energiile distructive ale mulțimii, care altfel s-ar fi dispersat, generând haos în interiorul cetății.

Emanuel Goldstein este un astfel de dușman construit: e dușmanul suprem, cel care amenință stabilitatea socială. El întrunește elemente ale străinului dușman (hospes hostis) dintotdeauna: are o figură de evreu, o voce behăitoare și o figură monstruoasă care incită la ură și dispreț. Fenotipul este, de altfel, primul semnal al alterității:

> „Lui Winston i s-a crispat diafragma. Ori de câte ori vede chipul lui Goldstein, îl încearcă sentimente amestecate. Fața aia prelungă și osoasă, de evreu, cu o coamă de păr alb, ca o aureolă, și bărbuța ascuțită, ca de țap. O figură inteligentă și totuși eminamente demnă de dispreț: poartă o pereche de ochelari proptiți în vârful nasului, care îi dau o înfățișare de prostie senilă. Seamănă cu o oaie și chiar și în voce are niște inflexiuni care aduc a behăituri."

Alteritatea fizică & biologică este secondată și amplificată de alteritatea etică. Goldstein este disprețuit pentru că este altfel, e "primul trădător, cel dintâi care a pătat puritatea Partidului" , este un eretic și un apostat care amenință integritatea întregului mecanism social. Construcția dușmanului implică și activarea mecanismului țapului ispășitor. Emanuel Goldstein e personajul principal al minutelor de ură și dușmanul absolut al ordinii statale. În imaginea lui se concentrează stereotipurile pe care persecutorii le atribuie, de obicei, victimelor violenței colective : acte de sabotaj, erezii, deviații, uneltiri împotriva statului, complot sprijinit de străinii din afara cetății etc. În statul distopic este reactivată vânătoarea de vrăjitoare, vânătoarea rebelilor, ereticilor, nesupușilor. Pentru masele inflamate de ură, Goldstein este "un vrăjitor sinistru, capabil, prin simpla forță a vocii sale, să demoleze edificiul civilizației."

Impresia de alteritate absolută este întreținută prin evitarea contactului cu dușmanii, străinii, prizonierii- contactul i-ar umaniza și ar determina, probabil, o reevaluare a întregului program etic:

> „Străinii, fie din Eurasia, fie din Estasia, sunt un fel de animale ciudate pe care le vezi exclusiv în postura de prizonieri și chiar și așa nu apuci să arunci mai mult decât o privire fugară către ei. Nu știi niciodată ce se întâmplă cu ei, cu excepția celor câțiva care sunt spânzurați drept criminali de război; ceilalți pur și simplu dispar, probabil în lagăre de muncă silnică."

Până și ereticii pocăiți sunt ținuți departe de viața comunității. Ei sunt străinii din interiorul cetății. După etapa de purificare prin tortură în beciurile Ministerului Iubirii, ei sunt izolați în cafeneaua artiștilor, unde își trăiesc fără glorie ultimele zile, idolatrizându-și torționarii în așteptarea execuției inevitabile.

## Fratele cel Mare

Pentru Partid, Fratele cel Mare este un instrument eficient de manipulare a maselor prin inducerea sentimentului de control permanent: FRATELE CEL MARE STĂ CU OCHII PE TINE. Pentru funcționarii Partidului Exterior, Fratele cel Mare este un simbol al sacrului, care suscită sentimente ambivalente de venerație și oroare, de iubire și de frică:

> „La unul dintre capete se află un afiș mult prea mare pentru interior, care înfățișează figura enormă, lată de peste un metru, a unui bărbat în vârstă de vreo patruzeci și cinci de ani, cu o mustață neagră și stufoasă, și cu trăsături frumoase, dar dure."

> „Figura cu mustață neagră te privește insistent de sus în jos, de la orice colț de stradă mai mare. Și pe fațada casei de vizavi este una. FRATELE CEL MARE STĂ CU OCHII PE TINE- zice textul, iar ochii negri scormonesc adânc în ochi lui Winston."

> „Trebuie să-l iubești. Nu ajunge să i te supui. Trebuie să-l iubești."

Doar membrii Partidului Interior știu adevărul despre Fratele cel Mare, însă ei sunt beneficiarii direcți ai puterii. Liderul societății distopice se înscrie în panoplia salvatorilor magici inexistenți, inventați de conducerea oligarhică tocmai pentru a încorpora un ideal uman altfel intangibil. Un afiș, o mașină și o noțiune abstractă: Fratele cel Mare, Marele Binefăcător al lui Zamiatin sau

chiar Dumnezeu din "Povestea slujitoarei" sunt personaje absente, învestite cu toate atributele sacralității: infailibilitate, invincibilitate, ubicuitate. Menirea lor este să funcționeze ca un receptacul al energiilor maselor și să genereze supunere, umilință, fricǎ.

Prin inventarea unui lider, colectivitățile oligarhice evită capriciile unui conducător autoritar susceptibil de a-și dori puterea absolută în beneficiul propriu. Lumile distopice au învățat lecția totalitarismelor istorice. O dictatură este, de cele mai multe ori, dependentă de un dictator și se va prăbuși inevitabil împreună cu acesta. Totalitarismul distopic își construiește liderii tocmai pentru a menține un anumit statu- quo, pentru a întrerupe ciclul natural al ascensiunii și al descendenței civilizațiilor, pentru a decreta sfârșitul istoriei și pentru a instaura definitiv epoca prezentului etern al terorii.

## Tehnologia-instrument al puterii

Așa cum aflăm din Cartea lui Goldstein și din discursul lui O'Brien, progresul tehnologic a fost oprit în Oceania. Excepțiile țin de domeniul războiului-singurul autorizat să continue cercetarea. În alte domenii, cercetarea științifică este proscrisă. Societatea distopică este una paradoxală: tehnologia este avansată, dar populația trăiește la limita subzistenței, fără să beneficieze de confortul și eficiența mașinii. Partidul utilizează tehnologia în două scopuri: fie pentru a exercita un control neîntrerupt, pentru a-i spiona pe indivizii nevrotici, fie pentru creșterea mizei&prestigiului războiului perpetuu cu celelalte organizări statale-Eurasia și Estasia.

Invențiile imaginarului distopic, aparate și mașini, corolar al progresului tehnologic, fac notă discordantă în cotidianul cenușiu al funcționarilor Partidului, în interioarele minimaliste, în contextul unei economii a lipsurilor și a penuriei generalizate. Un funcționar al Partidului dispune, în mod obligatoriu, de un tele-ecran, dar, de cele mai multe ori, îi lipsesc obiecte de strictă necesitate, cum ar fi o lamă de ras. Simbolurile eficienței lumii moderne sunt resemantizate în distopie: ele și-au recuperat capitalul de fascinație, devin instrumente magice ale puterii și simboluri ale sacrului. Iată un scurt inventar al acestora:

•TELE-ECRAN: obiect aflat în posesia fiecărui membru de Partid, inaccesibil prolilor. Permite supravegherea oricărui individ care dispune de un spațiu privat. Are un dublu rol: este un canal prin care se face propagandă politică și se transmit mesajele partidului către funcționarii săi; este și un instrument eficient de manipulare. Împreună cu afișele omiprezente ale Fratelui cel Mare contribuie la crearea unei impresii de control permanent.

•SCRIEVORBITOR: scrisul de mână este considerat un obicei periculos, o reminiscență a vechi lumi; scrievorbitorul este menit să mențină controlul statului asupra gândurilor funcționarului. Un alt efect al mașinii de scris este de a evita momentul de reflecție solitară asociat, de obicei, scrisului&cititului. Fără meditație nu se coagulează nici acea conștiință de sine indispensabilă unui eu autentic.

•ELICOPTERUL nu este un mijloc de transport, ci o mașină de război cu un rol bine stabilit: întreținerea terorii, întărirea vigilenței partidului.

•GAURA DE MEMORIE: servește distrugerii oricărui document compromițător pentru partid; permite falsificarea trecutului, punerea sa în acord cu noua viziune a partidului;

•RACHETELE-imaginea lor stârnește teamă și oroare; rachetele întrețin iluzia unui război neîntrerupt. De altfel, singurul progres admis și sprijinit de stat este acela al mașinăriilor de război.

•VERSIFICATORUL-individului îi este refuzat accesul la domeniul artistic. Orice activitate recreativă fără miză socială&practică este potențial periculoasă. Literatura este creată de mașini pentru oameni. Versificatorul este o astfel de mașină-un surogat al creației umane. Oamenii sunt simpli manipulatori ai mașinii de produs literatură pentru proli. Membrilor de partid le sunt destinate numai lozincile și cărțile de popularizare ale ideologiei oficiale.

## Antiutopia. Critica utopiei naive

Distopiile sunt scrieri lucide, preocupate de propriile mecanisme de funcționare. Expunerea programului distopic este o constantă a scrierilor de acest fel. De obicei, discursurile legitimatoare ale inchizitorilor schițează viziunea învingătorilor, a celor care manipulează masele și rescriu istoria în propriul beneficiul. Discursurile inchizitorilor sunt discursurile puterii:

> „Începi să înțelegi, acuma, ce fel de lume pregătim noi? Este exact opusul acelor utopii hedonistice cretine, pe care și le imaginau vechii reformatori. Este o lume a fricii, a trădării, a chinurilor, o lume în care calci în picioare și ești călcat în picioare, o lume care, pe măsură ce se va perfecționa, va deveni nu mai omenoasă, ci mai puțin omenoasă. În lumea asta, progresul va însemna progresul durerii. [...] Civilizația noastră are la temelie ura. În lumea noastră, singurele sentimente vor fi teama, furia, triumful și auto-umilirea. [...] Copiii vor fi luați de la sânul mamei de mici, cum iei ouăle de la găină. Instinctul sexual va fi eradicat. Procreația va deveni o formalitate anuală, cum este, de exemplu, reînnoirea unei cartele. Vom aboli orgasmul. [...] Nimeni nu va mai fi loial decât Partidului, nimeni nu va mai iubi pe altcineva decât pe Fratele cel Mare. Nu se va mai

auzi un alt râs afară de hohotul celui care triumfă la înfrângerea unui dușman. Nu vor mai exista nici artă, nici literatură, nici știință. [...]Orice plăcere va fi anihilată."

***

Lumea austeră și nevrotică imaginată de Orwell nu poate fi ignorată; ea se oglindește în toate distopiile secretate de turbulenta lume contemporană. Toate obsesiile recurente ale distopiilor austerității sunt prezente la Orwell: organizarea totalitară, ierarhizarea socială extrem de rigidă, disprețul față de mase, redistribuirea sacrului, ale cărui prerogative sunt preluate de către mașinăria statului, resurecția interdicțiilor, a ritualurilor și a tabuurilor-reminiscențe ale gândirii magice; activarea mecanismului țapului ispășitor în construirea hiperlucidă a dușmanului; interzicerea treptată a tuturor plăcerilor și abolirea individualismului etc. Un individ este numai o rotiță dintr-un mecanism social care aspiră la perfecțiune, iar orice rotiță poate fi lesne înlocuită.

Principala obsesie a lumilor distopice este autoperpetuarea, păstrarea puterii și încremenirea prezentului. Distopiile atrag atenția asupra unor constante ale naturii umane. Frica de libertate și dorința de putere și violență definesc umanitatea cel puțin în aceeași măsură ca și empatia și speranța.

---

**Bibliography:**


Antohi, Sorin. *Utopica. Studii asupra imaginarului social [Utopica. Studies on the Social Imaginary*]. Bucharest: Editura Științifică, 1991.

Becker, Ernst. *The Denial of Death*. New York: Free Press, 1997.

Caillois, Roger. *Omul și sacrul [The Man and the Sacred]*. Bucharest: Nemira, 2006.

Cioran, E.M. *Istorie și utopie [History and Utopia]*. Bucharest: Humanitas, 2011.

Eco, Umberto. *Cum ne construim dușmanul [How We Build Our Enemy]*. Translated by Ștefania Mincu. Iași: Polirom, 2017.

Fromm, Erich. *Frica de libertate [The Fear of Freedom].* Bucharest: Editura Teora, 1998.

Girard, René. *Țapul ispășitor [The Scapegoat]*. Translated by Theodor Rogin. Bucharest: Nemira, 2000.

Orwell, George. *O mie nouă sute optzeci și patru [1984]*. Translated by Mihnea Gafița, preface by Vladimir Tismăneanu. Iași: Polirom, 2002.

Peck, M. Scott. *Psihologia minciunii. Speranța de a vindeca răul uman [The Psychology of Lie. The Hope of Healing Human Evil]*. Bucharest: Curtea Veche, 2012.

Zamiatin, Evgheni. *Noi [Us]*. Translated by Dan Ciobanu. Bucharest: Univers, 2007.